

la innovació, establerta a Tortosa i a Lleida, de la *curia* (funcionari judicial dependent del sobirà), assessorat pels *prohoms*, veïns destacats, com una forma mixta entre govern senyorial i popular, germen de la futura organització del règim de les principals municipalitats catalanes.

Intervenen els Srs. F. DURAN I CAÑAMERAS, J. M. IMBERT, J. NADAL, el COMUNICANT i el PRESIDENT (les institucions cal que siguin estudiades pels juristes; fa notar la importància de la repoblació duta a terme per Ramon Berenguer IV, que comenta breument). — JOAN-F. CABESTANY, Secretari.

28 gener 1955: Art i Arqueologia. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. PERE BOHIGAS exposa la seva comunicació sobre *Les miniatures en manuscrits escolàstics*. Distingeix dues etapes en les miniatures dels manuscrits medievals que ha pogut estudiar — conservats a les biblioteques de Barcelona, Lleida, Tarragona, Aragó i València —: una, que comprèn fins al final del romànic, i una altra a partir d'aquest moment, de característiques diferents. Cap al segle XI hom pot distingir ja una escola catalana de miniatures, d'influència carolíngia, diferenciades de les de la resta de la Península, d'estil mossàrab. El pas del romànic al gòtic en la miniatura catalana pot seguir-se bastant bé. Dins el gòtic podem classificar els manuscrits miniaturats per les matèries que contenen: a) les anomenades Bibles de París, amb miniatures de gran perfecció tècnica, d'estil força uniforme; b) els llibres litúrgics, amb miniatures influïdes per l'art local, però fetes per una mà no tan hàbil i en general de tipus més variats; c) els llibres de caràcter literari, habitualment no miniaturats; d) els llibres jurídics, amb il·lustració abundant, com els reculls de privilegis, els *Usatges* i les *Constitucions de Catalunya* (els tres manuscrits guardats a l'Arxiu de la Ciutat de Barcelona i els dos de Lleida; e) els llibres escolàstics, que es troben en els diversos països, els quals contenen uns textos que es van repetint, com comentaris bíblics, les *Sentències* de Pere Llobard, el *Corpus iuris civilis*, etc. L'estil d'aquests darrers pot haver estat fixat pels *exemplaria* de les universitats. Els *exemplaria* eren els textos oficials de la universitat, sense relligar. Els quaderns o *petiae* que els componien eren llogats als estudiants. Parlen de la *petia*, la Reglamentació de la Universitat de Bolonya, del 1317, les partides d'Alfons el Savi de Castella, del 1259 (hom alludeix a «la petia o cuaderno»), el privilegi de fundació de la Universitat de Lleida, de Jaume II (1300), en el qual es fa referència a l'encarregat de la *petia*. Molts d'aquests manuscrits escolàstics han vingut de fora o n'han imitat models. N'hi ha que reproduïxen un model francès, amb marges ornats amb fulles d'heura i amb escenes de cacera a la part inferior, generalment ben acolorits (exs.: ms. 34 de la Catedral de València, copiat a París el 1369 per encàrrec d'un estudiant valencià, i altres d'iguals de València i de Vic), ornamentació que es troba també en alguns còdexs no escolàstics, com els llibres de privilegis; n'hi ha un altre grup, de tipus italià, amb orles de sarments nous amb temes vegetals i figures grotesques de bèsties i éssers humans, amb poc or i amb colors mats. D'aquest tipus italià ha sortit un tipus català, molt practicat en manuscrits de tota mena.

Intervenen el PRESIDENT i el Sr. F. DURAN I CAÑAMERAS (necessitat de fer un estudi de les miniatures des del punt de vista artístic, sobretot de les més tardanes, puix que tenen una relació amb la pintura de l'època). — R. ALBERT I LLAURÓ, Secretari.

16 febrer 1955: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. JOSEP ROCA I PONS comença la seva comunicació sobre «*Tenir*» + *participi en català antic* remarcant el procés de gramaticalització que ha sofert el verb *tenir* i els seus equivalents en altres llengües. Es refereix, sobretot, a la perífrasi llatina *habere* + *participi*, que compara amb les corresponents romàniques, formades amb els derivats d'*habere* o *tenere*. Per a determinar el valor — o valors — de la unió de *tenir* amb el

participi, el Sr. Roca té en compte, ultra els diferents matisos o graus de gramaticalització del verb *tenir*, l'aspecte del verb en participi, la natura d'aquest darrer i la circumstància de coincidir o no el subjecte del verb en mode personal amb el lògic del participi. Un veritable valor aspectual del perfect —ço és, el que s'obté quan ha desaparegut qualsevol sentit concret del verb *tenir*, el participi és perfectiu i la identitat dels dos subjectes alludits està assegurada —és més aviat rar en català antic, bé que devia ésser més freqüent en la llengua parlada. El català antic, com el modern, no va tan lluny com el castellà en l'ús auxiliar de *tenir*, i molt menys que el portuguès, puix que en aquesta llengua el triomf de *ter* ha estat total. El Sr. Roca ha il·lustrat la seva comunicació amb abundosos exemples.

Intervé el PRESIDENT (caldria precisar l'ús d'aquests verbs en escriptors de totes les èpoques i de totes les tendències i influències, així com, per a la llengua parlada, en les distintes capes socials) i el COMUNICANT (es proposa d'ampliar el seu treball en aquest sentit). — CARME BOYÉ, Secretari.

26 febrer 1955: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Prof. CONSTANTIN MARINESCU exposa els resultats dels seus estudis referents a *Nouveaux éléments historiques dans «Tirant lo Blanch»*. Es refereix en primer lloc als coneixements geogràfics de Joanot Martorell concernint sobretot l'Orient, en primer lloc Rodas i Xipre, illes on els catalans es trobaven en nombre considerable a la seva època. Episodis de guerra (renegats passats als cristians, l'incendi de tal galera capitana, etc., mencionats per l'autor) recorden esdeveniments contemporanis força fàcilment identificables pel recercador que coneix la història del segle xv. El Comunicant, després d'alludir al rei de Xipre, que en la novel·la resulta ésser fill d'un forner, en el qual veu un paral·lel amb les versions populars sobre l'origen del rei Ferrante de Nàpols, es detura especialment en l'enumeració, força detallada per Martorell, de dues categories de nobles, els uns fidels a l'«Emperador bizantí», els altres en lluita contra ell a sou dels turcs, i després d'un examen minuciós de llurs noms i títols, pervé a identificar-ne un gran nombre, entrè els contemporanis de l'autor, i conclou que es tracta de la presentació disfressada de les revoltes dels barons contra Ferrante. Per consegüent, l'Emperador bizantí, que en la novel·la no té res d'un sobirà oriental, no és altre que el successor a Itàlia d'Alfons el Magnànim, i els episodis contats per Martorell no fan sinó reflectir els renous provocats per la presència al tron de Nàpols d'un rei estranger que sacsejaren el reialme de Nàpols després de la desaparició d'Alfons el Magnànim i ens aporten un element incontestable per a precisar la data en què fou començada la redacció de *Tirant lo Blanch* (el moment indicat per Martorell — el 2 gener 1460 — seria doncs fora de dubte, car la primera revolta dels barons napolitans havia esclatat el 1459). Un examen més aprofundit de la segona revolta dels barons contra Ferrante (1485-1487) podria potser menar a noves conclusions concernint l'acabament de la redacció. Quant al problema de la intervenció de Martí Joan de Galba en la redacció de *Tirant lo Blanch*, el Comunicant no pot defugir un cert escepticisme: voldria saber, per exemple, si hom coneix cap escrit degut a la ploma de Galba, la qual cosa permetria de fer comparacions d'ordre estilístic. A més, què sabem de la carrera d'aquest Martí Joan de Galba? En aquest respecte el Sr. Marinescu es complau a aportar al *dossier* d'aquest darrer una simple menció referent a ell a les Corts convocades el 1449.

Intervenien el PRESIDENT (agraeix al Comunicant que després del treball guanyador del Premi Bonsoms de 1952, actualment en premsa, insisteixi en les seves investigacions sobre la gran novel·la catalana quatrecentista), els Srs. J. RUBIÓ (el Sr. Marinescu ha internacionalitzat el *Tirant* amb els seus treballs i ens ha fet veure un Martorell ben al corrent de tot el que passava a les terres mediterrànies) i P. BOHIGAS (bé que no tots els materials adduïts siguin provatoris, demostren que en el *Tirant* ha estat recollit un